

4 pav. Pilies kalno perkasos 5 ūkinėje duobėje aptiktas siuvimo antpirštis. J. Račo nuotr.

Fig. 4. The thimble discovered in the storage pit in trench 5 on Castle Hill.

fiksuotas 1,6–1,7 m gylyje (H_{abs} 75,70–76,15 m).

Nors tyrimų metu buvo ieškoma pastatų liekanų, užstatymas aptiktas tik perkasos 1 vietoje – pastatas datuojamas XIX–XX a. sandūra. Stulpaviečių rasta perkasose 3–4, 7.

Kęstučio Square and Castle Hill Park

In 2016, 97.82 m^2 were excavated during an evaluation in Ukmergė Old Town. 10.32 m^2 were excavated in Draugystės Square but no archaeologically valuable finds or cultural layer was found. 20 m^2 were excavated in Kęstučio Square where an 18th–19th-century cultural layer and a storage pit, which was dated on the basis of the finds (Fig. 1) to the late 17th–18th century, was discovered in trench 1. Soviet military burials (Fig. 2), which had been disturbed during their exhumation in the 1970s, were discovered in trench 2.

A geophysical survey was conducted in 5428 m^2 in Castle Hill Park. 63 m^2 were excavated at the sites of anomalies recorded during the survey. Although the remains of buildings were sought during the investigation, a structure was discovered only at the site of trench 1: a building from the turn of the 20th century. Postholes were discovered in trenches 3, 4, and 7, a valuable cultural layer in trenches 4, 5, and 7 (Figs. 13, 4).

VEISIEJAI

Manvydas Vitkūnas,
Bronius Dakanis

Archeologiniai tyrimai Veisiejuose

2016 m. rugpjūtį atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai Veisiejų miesto istorinėje dalyje (UK 17121) ir Veisiejų buvusios dvaro sodybos fragmentų (UK 270) teritorijoje (Lazdijų r.).

Žvalgant sklype **S. Dariaus ir S. Girėno g. 21** ištirti 2 šurfai (bendras tyrimų plotas – 3 m^2). Šurfe 1 fiksuotas iki 1,3 m storio maišytas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XVIII a. radiniais (buitinės keramikos indų šukėmis ir koklių fragmentais).

Tirtame sklype esančio nesuardyto kultūrinio sluoksnio stratigrafija gerai išryškėjo ***šurfe 2***. Čia iki daugmaž 25 cm gylio fiksuotas XX a. II pusės – XXI a. pradžios kultūrinio sluoksnio horizontas. 18–25 cm gylyje visame jo plote pasiektas tamsiai pilkos maišytos žemės sluoksnis su gausiomis augalų šaknimis, smulkiais akmenukais, įvairiais radiniais: XVII–XVIII a. buitinės keramikos indų, koklio šukėmis, taip pat XIX–XX a. I pusės fajansinių, porcelianinių bei stiklinių indų šukėmis. Šis sluoksnis susiformavo virš čia anksčiau stovėjusio pastato liekanų. 50–46 cm gylyje atidengti buvusio sudegusio pastato apatinio rąsto likučiai ir R–V kryptimi kloto pamatėlio iš 11–20 cm skersmens akmenų eilė (kaip vėliau paaiškėjo, ji yra virš masyvaus dar žemiau esančio pamato). Į P nuo pamatėlio 45–55 cm gylyje fiksuota 10–15 cm storio molio asla. Keliose vietose asloje buvo raudonos molio masės plytų fragmentų, smulkių akmenų. Šurfo Š dalyje, rąsto

pamatėlio lygyje, virš aslos 45–55 cm gylyje fiksuotas niveliacinis tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis su piltinio šviesesnio smėlio intarpais. Šiame sluoksnyje rasta buitinės keramikos fragmentų, datuojamų XVII–XIX a., taip pat neaiškaus datavimo puodų, XVII–XVIII a. koklių dalių, XIX a. stiklinės taurelės dalis ir susilydžiusio stiklo fragmentų, titnago nuoskala. Virš aslos aptikti minėti degėsiai ir susilydę stiklo dirbiniai rodo, kad čia stovėjęs pastatas sudegė. Ankstyvesni radiniai virš pastato liekanų galėjo atsirasti lyginant teritoriją sudegusio pastato vietoje. Įvertinus radinių ir kultūrinio sluoksnio chronologiją bei atlikus pamato matavimus ir fotofiksaciją, nuspręsta pamatą išsaugoti, o aslos vietoje šurfo P dalyje tęsti tyrimus. Po asla 55–70 cm gylyje didesnėje šurfo dalyje fiksuotas daugmaž 10 cm storio pilkos žemės sluoksnis su smulkiais degėsiais ir raudonos molio masės plytų duženomis. Giliau prasidėjo apie 12 cm storio piltinės pilkai rusvos smėlingos žemės sluoksnis. Po juo fiksuotas labai menkai išsiskiriantis apie 5 cm storio pilkšvesnės žemės tarpsluoksnis, o dar giliau – vėl rusvos žemės sluoksnis. Visas šis daugmaž 55/70–100/110 cm gylyje esantis sluoksnis su keliais smulkesniais tarpsluoksniais chronologiškai buvo vientisas. Jame rasta daug radinių: XIX a. (?) nenustatytos paskirties daikto metalinė kojelė su ratuku, kalvio darbo vinis, spėjama moneta (labai oksiduota), XVII–XIX a. datuojama bei neaiškaus datavimo buitinė keramika, koklių dalys. Šis iš kelių smulkesnių horizontų sudarytas sluoksnis, fiksuotas 70–100/110 cm gylyje, buvo gana masyvaus pamato, atidengto 55–70 cm gylyje po buvusio pastato apatinio rąsto anksčiau aprašytu pamatėliu, lygyje. Nustatyti tikslūs pamato (1 pav.) akmenų viršaus aukščiai (H_{abs} nuo 117,78 iki 118,02 m). Akmenys buvo 18–35 cm skersmens, rišti molio mase. Pastatas galėjo būti pastatytas XVII–XVIII a. ir stovėti iki XIX a. Daugmaž 1/1,1 m (šurfo PV kampe – 90 cm) – 1,2 m (šurfo R dalyje) gylyje fiksuotas pilkšvai rusvos smėlingos žemės sluoksnis su archeologiniais radiniais – buitinės keramikos fragmentais (2 pav.),

1 pav. Pamatas, aptiktas sklypo Dariaus ir Girėno g. 21 šurfe 2 iš V. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. The foundation discovered in test pit 2 on the plot at Dariaus ir Girėno St. 21, as seen from the W.

2 pav. XVII a. puodo fragmentai iš sklypo Dariaus ir Girėno g. 21, šurfo 2. M. Vitkūno nuotr

Fig. 2. 17th-century pot fragments from test pit 2 on the plot at Dariaus ir Girėno St. 21.

3 pav. Šurfas 2 sklype Kreivoji g. 22 iš Š. B. Dakanio nuotr.

Fig. 3. Test pit 2 on the plot at Kreivoji St. 22, as seen from the N.

sieninių koklių fragmentais, stiklinio butelio dalimi. Sluoksnio stratigrafija ir absoliučios daugumos radinių chronologija leidžia šį sluoksnį datuoti XVI–XVII a.

Šurfe 2, 1,1/1,2–1,2/1,3 cm gylyje (XVI(?)–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas) aptiktų gyvūnų kaulų zooarcheologinę analizę atliko dr. Giedrė Piličiauskienė (VU). Identifikuoti naminių gyvūnų (galvijų, avies / ožkos, arklio) bei nenustatyto stambaus kanopinio gyvūno kaulai. Paukščių ar laukinių žvėrių kaulų nerasta. Ištirta osteologinė medžiaga saugoma VU Zooarcheologijos laboratorijos saugykloje.

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype **Kreivoji g. 22** ir pačioje gatvėje ištirti 3 šurfai (bendras tyrimų plotas – 5 m²). Sklypo R dalyje, ***šurfe 1*** fiksuotas iki 45 cm storio permaišytas neintensyvus kultūrinis sluoksnis su XVII–XX a. radiniais.

Sklypo V dalyje, ***šurfe 2*** (3 pav.) iki 60–70 cm gylio fiksuotas permaišytas kultūrinis sluoksnis su XVI/XVII–XX a. radiniais: buitinės keramikos fragmentais (iš kurių bene įdomiausias XVII–XIX a. koštuvo fragmentas – juodoji keramika (4 pav.)), geležinio dalgio ar pjautuvo dalimi, XVII a. būdingų koklių fragmentais, XVI–XVII a. žvyninės čerpės dalimi, XVII–XIX a. langų stiklo ir stiklinių butelių šukėmis. Nuo 60–70 cm iki 1,9–1,95 m gylio fiksuotas permaišytas gruntas be radinių.

Kreivosios gatvės V pakraštyje tirtame ***šurfe 3*** iki 60–70 cm gylio fiksuotas iš kelių kiek skirtinga grunto sudėtimi bei spalva išsiskiriančių tarpsluoksnių sudarytas vienalaikis, XX a. vykusių niveliacinių žemės darbų metu susiformavęs kultūrinis sluoksnis su XVI/XVII–XX a. radiniais (geležine bato pasagėle, arklio pasaga, geležiniu kaltu, buitinės keramikos šukėmis, XVII a. stiklinio butelio dalimi, langų stiklo fragmentais ir kt.). Giliau, nuo 60–70 cm iki daugmaž 1,85 m gylio, fiksuoti keli skirtingos geologinės struktūros grunto horizontai be archeologinių radinių.

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype **V. Montvilos g. 10** ištirti 2 šurfai (bendras tyrimų plotas – 2 m²). Fiksuotas iki 20–50 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XX a. Rastos kelios rankų darbo plytos gali būti antrinio panaudojimo, atgabentos iš kitos vietos.

Žvalgant sklype **D. Sadausko g. 6**, inžinerinių tinklų – vandentiekio ir buitinių nuotekų tiesimo vietoje ištirti 2 šurfai (bendras tyrimų plotas – 3 m²). Remiantis žvalgomųjų tyrimų duomenimis, leista vykdyti suplanuotus žemės judinimo darbus, kartu žvalgant. Bendras žvalgytas plotas – 13 m². ***Šurfe 1*** iki 1,6 m gylio fiksuotas maišytas kultūrinis sluoksnis su XVI–XVII–XIX–XX a. radiniais. Iki 80–100 cm gylio fiksuotas griuvenų sluoksnis, kuriame rasta raudonos ir geltonos molio masės ir fabrikinės gamybos silikatinių plytų, langų stiklo bei stiklinių butelių, įvairių tipų čerpių (tarp jų daugiausia marselinių) duženų, cemento skiedinio trupinių, skardos bei vielos atraižų. Šiame sluoksnyje rasta žvyninių bei olandiško tipo čerpių duženų, kurias galima datuoti XVII a.

Aptikta XIX a. (?) datuojamo geležinio rakto galvutė, rasta vėlyvų, XIX–XX a., buitinės keramikos ir keletas smulkių ankstyvesnių šukių, datuojamų XVII–XIX a., taip pat rasti dviejų XVII a. datuojamų sieninių koklių fragmentai, XIX a. (?) stiklinio indo dalis. Šis niveliacinis sluoksnis susidarė XX a. 6 dešimtmetyje statant gyvenamąjį daugiabutį namą, mechanizuotai stumdant gruntą su statybinėmis griuvenomis bei vėliau tvarkant namo aplinką. Daugmaž 1 m gylyje visame šurfo plote pasiektas apie 35–40 cm storio tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis, kuriame buvo tik pavienių smulkių griuvenų (daugiausia raudonos molio masės plytų duženos). Taip pat įdomus čerpės fragmentas su įspaustu reljefiniu užrašu, kurio likęs tik fragmentas „[neįskaitoma raidė]КИНО“ – čerpės dalis su užrašo pradžia nudužusi, bet didesnė XVII–XIX a. olandiškos čerpės dalis išlikusi. Taip pat rasta XIX a. porcelianinių ir fajansinių indų šukių, XVII–XIX a. glazūruotų bei neglazūruotų indų dalių, XVII–XVIII a. koklių fragmentų, to paties laikotarpio lango stiklo, stiklinių butelių duženų, pavienių metalinių dirbinių. Daugmaž 1,4 m gylyje visame šurfo plote prasidėjo pilkšvai rusvos smėlingos žemės sluoksnis. 1,4–1,6 m gylyje rasta pavienių XVII–XIX a. datuojamų radinių – puodų šukių, koklių fragmentų, neaiškaus datavimo ir XVII–XVIII a. datuojamų butelių dalių, kalvio darbo geležinė vinis, spėjama koklių tvirtinimo juostelė, smulkių gyvūnų kaulų. Šis sluoksnis susiformavo XIX a. Nuo maždaug 1,5–1,6 m gylio iki įžemio, pasiekto 2,7–2,9 m gylyje, tęsėsi pilkos smėlingos žemės sluoksnis be radinių, su pavienėmis perpuvusiomis medžių šaknimis.

Šurfe 2 (5 pav.) pirmiausia fiksuotas iki 30–35 cm storio tamsiai pilkas griuvenų sluoksnis, kuriame rasta XIX–XX a. datuojamų buitinės keramikos indų, langų stiklo, stiklinių butelių šukių, krosninės kaitlentės rinkių,

4 pav. Dubens šonas ir koštuvo (XVII–XIX a.) priedugnis iš šurfo 2 Kreivoji g. 22. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 4. The bowl body sherd and strainer (17th–19th-century) base sherd with a heel, from test pit 2 at Kreivoji St. 22.

fabriko ir kalvio gamybos vinių ir kitų radinių. Nuo 35–40 cm iki daugmaž 70–80 cm gylio fiksuotas labai intensyvus griuvenų sluoksnis, kuriame aptikta daug raudonos molio masės plytų ir čerpių duženų, rankų darbo rusvo molio plytos dužena su įsispaudusia šuns pėda, fabrikinės gamybos kirvis, fabriko ir kalvio gamybos vinių, skardos gabalų, fajansinių ir porcelianinių indų, taip pat žiestos neglazūruotos keramikos šukių, koklių, stiklinių indų duženų, sveiki stikliniai indai (gėrimų buteliai, rašalinė) ir kiti radiniai, daugelis kurių datuojami XIX–XX a., o kai kurie ankstyvesni. Šiame sluoksnyje rastas geležinis raktelis, žalvarinė saga su reljefiniu angliškų užrašu „HARCOURTS L TD*-BIRMINGHAM“, alavinio šaukšto dalis, geležinis skustuvas, geležinė kilpvinė, kalvio darbo vinis, XVII–XX a. datuojamos buitinės keramikos, stiklinių indų šukių, koklių dalių. Daugmaž 0,7–1,1 m gylyje fiksuotas tamsiai pilkas maišytos žemės sluoksnis su ne tokiomis gausiomis, kaip aukščiau atkastuose sluoksniuose, statybinėmis griuvenomis. Radinių šiame sluoksnyje buvo labai nedaug – smulkios keramikos ir stiklo šukės, datuojamos XIX–XX a.

5 pav. Šurfo 2 sklype D. Sadausko g. 6 R sienelė. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 5. The E wall of test pit 2 on the plot at D. Sadausko St. 6.

6 pav. Kalkakmeninis verpstukas ir puodo pakraštys iš šurfo 2 sklype D. Sadausko g. 6. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 6. The limestone spindle whorl and rim sherd from test pit 2 on the plot at D. Sadausko St. 6.

pradžia, taip pat XVII a. datuojamo sieninio koklio dalis, XVI–XVIII a. būdingo lango stiklo fragmentas. 95 cm gylyje rastas akmeninis verpstukas, pagamintas iš pilko smiltainio (6 pav.), o 70 cm gylyje aptikta didelė žiesto puodo, puošto bangelėmis (ties pakraštėliu) ir įkartėlėmis (pakraštėlio briaunelė), šukė (6 pav.). Apibendrinant galima teigti, kad šis sluoksnis susiformavo XIX a., tačiau jame yra ir ankstyvesnių radinių.

1,15 m (šurfo R dalyje) – 1,3 m gylyje (šurfo V dalyje) fiksuotas apie 5 cm storio gelsvo piltinio smėlio sluoksnis be jokių radinių. 1,15–1,40 cm gylyje prasidėjo 10–35 cm storio pilkos smėlingos žemės sluoksnis, po kuriuo 1,3–1,55 m gylyje fiksuotas dar vienas apie 5 cm storio piltinio geltono smėlio sluoksnis. Šiame gana ploname, tarp 2 piltinio smėlio sluoksnių buvusiame pilkos smėlingos žemės sluoksnyje rasta nemažai radinių, tarp jų kalvio darbo vinis, XVI–XVII a. būdingos buitinės keramikos fragmentų, XVII a. sieninio koklio fragmentas, XVI–XVIII a. būdingo lango stiklo šukė. Šis sluoksnis susiformavo XVII a.

Nuo 1,6 iki 2 m gylyje visame šurfo plote prasidėjo apie 40 cm storio pilkšvos smėlingos žemės sluoksnis. Jis identiškas, kaip manyta, suplautam smėlingam sluoksniui, stratigrafiškai žemiau esančiame šurfe 1 ir fiksuotam 1,5–2,9 m gylyje. Šurfe 2 šiame sluoksnyje aptiktas vienas radinys – žiesto puodo, puošto bangelės ir linijų ornamentu, šukė.

Žvalgant sklype D. Sadausko g. 6, daugmaž 50–55 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas vieno iš anksčiau nugriautų Veisiejų dvaro pastatų pamatas ir galbūt apatinė sienos dalis, tikėtina, priklausantys nugriautų rūmų kairiajam flygeliui. Pamatas yra daugmaž 50–55 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus ir eina ŠV–PR kryptimi. Kasti bei nuvalyti pamato viršaus ir išsiaiškinti, koks jo

plotis, nesiimta, nes ant pamato viršaus yra paklotas elektros kabelis. Pamatas nuo dabartinio viršaus iki išplatėjimo yra apie 80 cm aukščio. Apie 35 cm pločio išplatėjimą sudaro 3 plytų mūro pakopos. Į P nuo pamato yra apie 60–70 cm pločio chaotiškas labai birus mūro su skiediniu masyvas. Atrodo, kad tai šalia pamato suverstų nugriauto pastato sienų likučiai. Buvo paimta viena sveika rankų darbo šviesiai rudos molio masės plyta (28,5x14,5x6–6,3 cm) ir plytos dalis (14x7,5 cm). Aptiktas pamatas neabejotinai yra vieno iš nugriautų Veisiejų dvaro statinių – tikėtina, rūmų kairiojo flygelio – fragmentas. Jo ardyti nebuvo galima, todėl šia kryptimi tranšėjos kasimo darbai buvo nutraukti. Tranšėja kasta iki 0,9–1,1 m gylio per maišytą XIX–XX a. datuojamą kultūrinį sluoksnį su griuvenomis. Tranšėjos archeologinių žvalgymų metu rasta įvairių radinių, daugiausia – plytų ir čerpių duženų, XIX–XX a. buitinės keramikos, stiklo, koklių šukių, geležinių dirbinių ir jų nuolaužų. Taip pat rasta pavienių XVII–XVIII a. būdingų buitinės keramikos šukių, koklių dalių, langų stiklo ir stiklinių indų duženų.

Visose tyrimų vietose surinkti archeologiniai radiniai (283 vienetai) perduoti LNM.

The Investigations in Veisiejai

In 2016, field evaluations (nine test pits, 13 m^2) and a survey (13 m^2) were conducted in the historical part of the city of Veisiejai (Lazdijai District) and on the grounds of the former Veisiejai Manor complex.

Two test pits (3 m^2) were excavated at S. Dariaus ir S. Girėno St. 21. The stratigraphy of the cultural layer on this plot was clear in test pit 2, where a 17th–18th-century horizon was recorded at a depth of roughly 55–130 cm. A 17th–19th-century building foundation was unearthed at a depth of 55–70 cm (Fig. 1). The earliest cultural layer horizon, which contained 16th–17th-century finds, was recorded at a depth of 1.1–1.3 m (Fig. 2).

Three test pits (5 m^2) were excavated at Kreivoji St. 22 and in the street itself. A mixed cultural layer, which was up to 45 cm thick and contained sparse 17th–20th-century finds, was recorded in test pit 1 in the E part of the plot. A mixed cultural layer containing 17th–20th-century finds (Fig. 4) was recorded down to a depth of 60–70 cm in test pit 2 (Fig. 3). A 20th-century culture layer containing 16th–20th-century finds was recorded in test pit 3.

Two test pits (2 m^2) were excavated on the plot at V. Montvilos St. 10. All of the discovered finds date to the 20th century while the handmade bricks could have been brought from another location and reused.

Two test pits (3 m^2) were excavated on the plot at D. Sadausko St. 6. A mixed cultural layer with 16th–20th-century finds was recorded down to a depth of 1.6 m in test pit 1. A 19th-century cultural layer with isolated earlier finds (Fig. 6) was recorded down to a depth of 70–110 cm in test pit 2 (Fig. 5) and below that, from a depth of 1.1–1.3 m, an undisturbed archaeological layer that formed no later than the 17th century. 13 m^2 were also surveyed. During the survey, the foundation of one of the previously demolished Veisiejai Manor buildings and possibly the lower part of a wall that is likely to have belonged to the left wing of the demolished manor house were discovered at a depth of roughly 50–55 cm.